

Till: Justitieombudsmannen
Box 16327
103 26 Stockholm

2017-11-22

Anmälan mot anstalten Asptuna

Undertecknad hemställer om att JO utreder nedan punkter:

1. Arbetsvägran/sen ankomst:

Anstalten Asptuna hanterar ärenden där intagna kommit för sent till anvisad sysselsättning som om att de har arbetsvägrat. I olika beslut där en varning meddelats kan följande utläsas: "Händelserna har rubricerats som annan förseelse men då han varit frånvarande från sin sysselsättningsplats kommer anstalten att pröva det som en arbetsvägran". I vissa fall har rubriceringen varit arbetsvägran, när det gällt sen ankomst, någon enhetlig rutin verkar således inte finnas.

En vägran att delta i anvisad sysselsättning är betydligt allvarligare än att komma för sent. I samtliga fall jag tagit del av så har den intagne varit några enstaka minuter försenad, men vid ankomst deltagit i den anvisade sysselsättningen. Det har således inte förekommit någon arbetsvägran. En arbetsvägran måste rimligen baseras på ett uppsåt/medveten handling och grunda sig på att den intagne inte deltar i studier eller arbete överhuvudtaget. När en intern är ett par minuter försenad men i övrigt deltar i anvisad sysselsättning och dessutom erhåller ekonomisk ersättning av anstalten för sitt deltagande, då kan det knappast vara tal om arbetsvägran. Sen ankomst kan således inte anses uppfylla de juridiska kraven på en arbetsvägran.

2. Kränkande visitationer:

Den 16 november 2017 genomfördes en större visitation vid bland annat anstaltens O-paviljong. Under denna genomfördes ytliga kroppsbesiktningar av de intagna, internerna tvingades alltså klä av sig nakna. En av dessa var Ali Poureh. Under överinseende av bland andra vakthavande befäl Martin Wallin tvingades han ta av sig kläderna i korridoren på paviljongen. En av de närvarande vakterna som stod i korridoren ett par meter därifrån var en kvinna vid namn Sinem Bozkurt. Poureh, som är muslim, kände sig mycket kränkt över att han tvingades klä av sig naken framför en kvinna. Genom sitt agerande har personal kränkt Pourehs grundläggande rättigheter avseende respekt för hans religion. Därutöver var platsen för visitationen högst olämpligt. En annan intagen, vid namn Jimmy Juhlin, nakenvisiterades samtidigt i en toalett/duschrum cirka 3 meter från Poureh. Juhlin frågade vakten som stod utanför var hans kläder blev av, och när han tittade ut i korridoren såg han Poureh naken.

Undertecknad anmälare har efterforskat vad som hände under den aktuella visitationen, och enligt en vakt erbjöds den intagne att få gå någonstans mer avskilt. Detta har Poureh dock inget minne av, till mig har det sagts att han naturligtvis hade gått undan om den möjligheten hade getts honom. I sammanhanget kan det konstateras att en annan intagen också visiterades naken i allmänna utrymmen. Internen Simon Hanna näckades strax innanför tröskeln till det

vardagsrum som finns i direkt anslutning till den korridor där Poureh visiterades (dock inte samtidigt). Även Simon Hanna hamnade i en sådan vinkel att den ovan nämnda kvinnliga vakten såg honom halvnaken (i bara kalsongerna). Det ter sig besynnerligt om det skulle påstås att bägge dessa intagna skulle erbjudits mer avskildhet inför visitationen. Oaktat vad som kommer anföras av vakterna i detta ärende när Kriminalvården ska utforma sitt yttrande, så kan det konstateras att konsekvenserna står fast. Säg att en kommunikationsmiss medförde att en eller flera intagna inte uppfattade att personal erbjöd visitation i ett avskilt utrymme, när nakenvisitationen väl påbörjades i korridoren, respektive på tröskeln mellan vardagsrummet och korridoren, så borde den kvinnliga vakten ändå ha avlägsnat sig alternativt ombetts avlägsna sig av ansvarig tjänsteman på plats.

Att den muslimske Ali Poureh utsatts för en nakenvisitation framför en kvinnlig vakt utgör en grov kränkning oavsett omständigheterna. Detsamma gäller Simon Hannan. Vilka omständigheter som än rådde så skulle hon inte varit närvarande när nakenvisitationen väl påbörjades.

3. Nakenvisitationer utan individuell bedömning

Intagne Leif Åkerlund har varit på anstalten Asptuna i cirka två månader. Varje helg har han haft besök av sin sambo. Vid en majoritet av dessa besök har sambon tvingats genomgå en visitation som inneburit att hon klätt av sig till underkläderna. För att besökare ska kunna ombudjas att genomgå en yttlig kroppsbesiktning, alltså att ta sig kläderna, krävs en individuell bedömning där en konkret misstanke ska ligga som grund, denna typ av tvångsåtgärd får alltså inte ske på exempelvis slumpmässiga eller stickprovsvisa grunder (se JK-beslut 2008-12-17 dnr 86-07-21; JO-beslut 2016-02-16, dnr 5186-2015; 2012-12-17, dnr 4954-2011).

Vidare så kräver den rättsliga regleringen att dokumentering sker av varje sådan åtgärd, vilket inte har skett i ovan exempel. Kravet på dokumentering fastställs också i nyss anförda JK- och JO-beslut. I sammanhanget bör det beaktas att Asptuna är en klass-3-anstalt, alltså en öppen anstalt. Det staket som finns runt anstalten har som syfte att markera anstaltsområdets yttre gräns och hindra obehöriga från att råka vandra in om det är ute i naturen och går, således finns inget skalskydd att tala om. I det fall någon vill smuggla in något så går det alltså väldigt lätt att göra det genom att lägga det ute i skogen vid staketets gräns. Således torde behovet av att nakenvisitera besökare vara i princip obefintligt under dessa förutsättningar.

Som nämnts ovan så sker ingen dokumentering alls på anstalten Asptuna då en ytliga kroppsbesiktning av skett av en besökare. Anmärkningsvärt är att ansvariga tjänstemän inte är införstådda med vad som gäller. I Kriminalvårdens nyhetsbrev "Rättsinfo nr: 2017-1" informeras tydligt om vad som ska gälla: "JO har i beslut den 16 februari 2016 (dnr 5186-215) uttalat att ett ställningstagande om ytlig kroppsbesiktning av besökare samt skälen därtill bör dokumenteras, detta då åtgärden är mycket ingripande åtgärd. Kriminalvården delar bedömningen. Även vem som gjort ställningstagandet ska dokumenteras."

Ansvarig personal kan således rimligen inte hävda att de var ovetandes om reglerna. Det bör anses föreligga en skyldighet för personal att ta del av i alla fall den rättsinformation som deras chefer sänder ut.

4. Delgivningsrutiner:

Vid anstalten Asptuna tillämpades tidigare en ordning där kopior vid

delgivningar av beslut endast gavs om den intagne frågade efter dem och tidigast dagen efter gavs kopian. Om en delgivning skedde på en fredag, gavs kopian tidigast under måndagen. Jag påtalade för kriminalvårdsinspektör Pernilla Jensen att denna ordning inte följde den rättsliga regleringen, jag hänvisade till tidigare JO-beslut. Jensen återkom till mig skriftligen och förklarade att det framledes ska medfölja en kopia vid delgivning, dock med undantaget att alla beslut som anstalten fattar inte ska ges kopia direkt (se bilaga 1). Som det kan utläsas av den nyss anförda bilagan så menar alltså Jensen att ett avslag om exempelvis permission eller telefontillstånd som anstalten fattar, inte ska delges mig som intagen, utan istället underrättas mig. Hon verkar ha missförstått hela syftet med lagstiftningen. När jag delges ett beslut så ska en kopia ges omgående eftersom den treveckorsbegränsade överklagningstiden börjar räknas direkt. Att vänta till dagen efter eller till och med till måndagen (om delgivning sker en fredag) strider mot gällande regelverk och minskar den intagnes lagstadgade överklagningstid. Den distinktion som anstalten nu gjort mellan ett beslut som fattats av anstalten eller annan instans, finns det inget lagstöd för. Skyldighet att lämna ut kopia i samband med delgivning/underrättelse föreligger oavsett vilken instans som fattat beslutet. JO har i flertalet beslut fastställt rätten att erhålla en kopia i samband med delgivning, bland annat har det konstaterats att en intagen inte anses delgiven innan en kopia på beslutet har erhållits (se JO-beslut: 2017-06-13, dnr 271-2014; 2010-11-02, dnr 5272-2010 och 2007-04-12, dnr 4253-2006).

Det felaktiga förfarandet ovan är ett rättssäkerhetsmässigt problem som innebär att intagnas ovillkorliga rätt att ha tre veckor på sig att överklaga ett beslut, begränsas.

5. Vägran att fatta beslut på hemställen:

Jag hemställde om att få tillstånd att e-posta vissa namngivna adresser via Lärcentrum (se bilaga 2). Detta är något jag genom skriftliga beslut tidigare har beviljats vid anstalterna Tidaholm och Kirseberg. Här på anstalten Asptuna vägrar man ens att fatta ett beslut (se bilagor 1 och 3). Anstalten är skyldig att fatta ett beslut på min hemställe som jag i sin tur kan överklaga. Som fallet är nu har man vägrat fatta ett beslut och istället skrivit ett informationspapper (se bilaga 3). Detta informationspapper i sig menar man i en annan informationsskrift att jag kan överklaga (se bilaga 1). Just denna sista skrift är än mer besynnerlig. Där står att jag "kan överklaga det skriftliga svaret (informationen), vi kommer inte meddela beslut." Hur ska jag kunna överklaga en informationsskrift? På informationsbladet finns ingen fullföljdshänvisning, där finns ingen beslutsmotivering, inget diarienummer, det är helt enkelt inget beslut. Jag blir förvirrad hur det då ska kunna överklagas.

Att vägra mig ett beslut är fel. Dessutom är hänvisningen till att jag kan överklaga ett informationspapper också fel. Hela förfarande med den aktuella hemställen står i strid med flera grundläggande rättigheter.

6. Brevgranskningsrutiner:

Ett brev adresserat till mig anlände till anstalten 2017-11-16, denna innehöll ett antal domshandlingar och ett personligt brev från en vän. Hela brevets innehåll förpassades till förrådet utan att något beslut om omhändertagande fattades eller att jag ens gavs möjlighet att ta del av innehållet. Istället fick jag ett förrådskvitto som visade att det skrivits in bland mina effekter. Jag var själv tvungen att be om att få ta del av dokumenten och då boka en tid när det passade personal. Det dröjde till dagen efter innan jag fick del av innehållet i kuvertet. Det personliga brevet som sådant borde ha vidarebefordrats till mig direkt utan dröjsmål, det fanns ingen anledning att lägga det i förrådet. Domshandlingar skulle jag ha erbjudits att ta del av direkt (varefter jag kunde begärt att få inneha dem), det ska inte krävas att

jag ber om att få ta del av ett kuverts innehåll och ska något omhändertas så ska beslut fattas. Ett förrådskvitto är inget beslut.

Jag har i skrivande stund inte fått brevet, detta trots att jag bad om det i samband med att kriminalvårdare lät mig ta del av alla dokumenten 2017-11-17. Rutinerna kring brevgranskningen måste bli bättre och i enlighet med vad gällande lagar och regler stipulerar.

7. Generellt förbud mot domshandlingar

Anstalten Asptuna anser att domshandlingar avseende brottsmål (i viss mån även andra handlingar, exempelvis har en intagens egna bouppteckningspapper nekats som innehav), generellt inte ska få innehas. De domshandlingar som nämndes under punkt 6 ovan, handlar om en kvinna som dömts till skyddstillsyn. De berör alltså ingen här eller ens någon som sitter i fängelse. Det kan därmed inte anses finnas några säkerhetsmässiga skäl att neka innehav. Jag fick enbart informationen om att anstalten inte tillåter någon typ av brottsmålshandlingar. Här är ännu ett exempel på hur generella regler har införts som strider mot gällande rätt. För kännedom så vill den som sände mig dokumenten att jag skulle ge juridiska råd i det aktuella fallet.

Jag är väl medveten om att JO inte kan eller får pröva enskilda sakfrågor och jag är inte ute efter en prövning av mitt ärende, utan min önskan är att anstaltens generella förbud granskas närmare.

8. Kryssar över fullföljdshänvisningar:

Det förekommer att anstaltens beslutsfattare kryssar över fullföljdshänvisningar (se bilaga 4). Anstalten har ej rätt att göra detta, de ska enbart göra en rättstidsprövning, att bedöma ett besluts överklagningsbarhet är inte något som ligger inom anstaltens behörighetsområde.

9. Felaktigt tvång att genomgå viss permissionsstege

Intagna som för första gången erhåller nio dygn i varje permissionsperiod, nekas att direkt gå ut på 72-timmarspermissioner. Säg till exempel att en intern har varit ute på en 24-timmarspermission och sedan önskar att kunna bevista en utevistelse under 72 timmar, då nekas han detta. Anstalten har nämligen en intern regel som säger att intagna ska följa stegen 24, 48 och först därefter få 72 timmar. Denna interna regel saknar helt stöd i gällande regelverk och får således inte tillämpas generellt.

10. Lagstridigt återkallelseförbehåll

När intagna beviljas innehav så skrivs ett beslut. I dessa beslut framgår bland annat: "Kopia på beslut ska förvaras på anslagstavlan i ditt bostadsrum. Vid brott mot dessa villkor kan beslutet komma att omprövas."

Anstalten menar alltså att ett bifallsbeslut kan hävas i det fall beslutet som sådant inte finns på anslagstavlan. Återkallelseförbehåll får införas, men de ska vara baserade på säkerhetsmässiga grunder. Ett bifallsbeslut har negativ rättskraft och kan således inte ändras lättvindigt. Det går inte att godtyckligt införa återkallelseförbehåll som inte har stöd i lag.

Om en intagen inte har beslutet på anslagstavlan avseende exempelvis innehav av

en spelkonsol, då visiterar personal ut tillhörigheten och lägger den bland förrådseffekterna. Det finns inget lagligt stöd för att utvisitera och/eller häva ett bifallsbeslut bara för att ett beslut inte finns på anslagstavlan. Ingen annan anstalt jag varit placerad på under drygt 18 år har haft någon liknande regel.

11. Biblioteksverksamheten:

Vid anstalten Asptuna finns idag ingen fungerande biblioteksverksamhet. Den fungerar som så att intagna ber en av lärarna e-posta Hallunda bibliotek med beställningar som sedan är tänkta att levereras till anstalten. Men detta fungerar inte. Jag personligen beställde flera böcker 2017-10-23 (alltså över en månad sedan), men har i skrivande stund inte erhållit någon av dem. Detta är dock inte lärarens fel. Hon tog frivilligt på sig att sköta beställningarna eftersom det inte annars skulle finnas någon möjlighet att låna böcker från biblioteket. Jag personligen anser det vara fel av anstalten att belasta en av lärarna med uppgiften som biblioteksansvarig. Läraren ifråga erhåller ingen extra ersättning och det ingår definitivt inte i hennes arbetsuppgifter, anstalten drar helt enkelt nytta av att hon är snäll och ställer upp eftersom hon inser vikten av att ha tillgång till böcker. Rimligen bör en kriminalvårdare avsättas där det ingår i dennes arbetsuppgifter att arbeta som biblioteksansvarig. Jag erbjöd mig själv att bli lekmannabibliotekarie/biblioteksassistent, eftersom jag innehade den tjänsten under min tid på anstalten Kirseberg, men detta sa kriminalvårdsinspektör Pernilla Jensen nej till. Vid andra anstalter jag har suttit har det i den tjänst som köpts från det kommunala biblioteket ingått att en bibliotekarie kommer till anstalten en gång i veckan eller mer. Alternativt har anstalten en heltidsanställd bibliotekarie. Aldrig förr har jag sett den lösning som tillämpas på anstalten Asptuna.

Av "Kriminalvårdens riktlinjer för biblioteksverksamheten på häkten och anstalter 2006:15" framgår bland annat att: "Biblioteksservice bör utformas så att klienter i anstalt och häkte får besök av/kan besöka biblioteket minst en gång i veckan ... Biblioteket leds av en utbildad bibliotekarie. ... För att få en fungerande biblioteksverksamhet måste verksamhetsområdet ha ett avtal med ett offentligt bibliotek. ... Avtalet bör även innehålla möjligheter för bibliotekarien att delta i den fortbildning som anordnas av ett offentligt bibliotek."

Alla formuleringar i riktlinjerna förutsätter att en bibliotekarie kommer till anstalten eller att en bibliotekarie finns anställda på anstalten. Den lösning som finns på Asptuna, alltså att ingen bibliotekarie finns - men att ett avtal finns, är alltså en egenhändig konstruktion som uppenbarligen inte fungerar.

12. Hemförsäkringskrav

På sida 5 av "Anstaltsinformation och lokala rutiner" för anstalten Asptuna, så kan det bland annat utläsas följande under punkt 13 "Bostadsrummet": "Du ansvarar själv för det som du förvarar i ditt bostadsrum. Du uppmanas se över din hemförsäkring."

Jag har aldrig tidigare sett denna formulering i några lokala anstaltsregler. I samtal med vakthavande befäl Martin Wallin, som även står som föredragande för informationsskriften ifråga, förklarades det för mig att det handlar om att personliga tillhörigheter som innehav på bostadsrummet inte ersätts av anstalten om något skulle hända. Jag har varit i kontakt med ett par försäkringsbolag och de framkom att deras hemförsäkringar inte täcker cellen i ett fängelse, vilket enligt mig är fullt logiskt. Jag undrar vad det är som gäller, om till exempel min Playstations 2 spelkonsol går sönder vid en visitation av cellen, täcker

inte anstaltens försäkring den? På andra fängelser där jag varit placerad så har ersättningsanspråk kunnat riktas mot den lokala anstalten om någon personlig tillhörighet gått sönder. Det är för mig besynnerligt att man på Asptuna hänvisar till en hemförsäkring. Jag vet som sagt inte vad det är som gäller i detta fall och vill därför att JO utreder och fastställer vad det är som gäller.

13. Nekades att ställa in sig trots beslut

Intagne Jonnie Feldin skulle enligt beslut inställa sig på anstalten Asptuna den 28 september 2016. Han var på plats och ringde på, men ingen svarade. Efter cirka 40 minuter gav han upp och återvände hem för att återkomma nästa dag. Hans sambo samt syster var närvarande och bevittnade händelsen. En anstalt har alltid en skyldighet att ta emot en intagen som ställer in sig enligt beslut. Att anstalten Asptuna den aktuella dagen inte ens svarade i den kommunikationsanläggning som finns vid anstaltens entré bör anses utgöra ett regelbrott. Rimligen ska det alltid finnas någon i centralvakten som svarar på telefonsamtal, anrop med mera.

14. Brott mot sekretessen

Den 29 juni 2107, omkring klockan 14:44 försökte en anställd vid anstalten Asptuna ringa till intagne Jonnie Feldins före detta sambo för att upplysa henne om internens nästa permission. Problemet var att kriminalvårdaren råkade ringa till en annan anhörig till Feldin, nämligen hans dotters mamma. Innan hon hinner avbryta honom så säger vakten från anstalten att han ringer för att upplysa om kommande permission samt att de talats vid tidigare. Hon avbryter honom och säger att han ringt fel, varpå det framkommer att han egentligen skulle ringt till Karolina, alltså Feldins före detta sambo. Numret som vakten ringde från var 08-559 392 83. Observera att Karolina inte är ett brottsoffer som ska informeras om utevistelser i egenskap av målsägande. Kriminalvården ifråga har alltså utan giltigt skäl ringt till en tredje part som inte ska informeras om permissioner och därmed brutit mot sekretessen.

Då telefonnumret finns nedtecknat tillsammans med datum och tid för samtalet, så borde det gå att ta reda på vem som ringde och hålla honom ansvarig.

15. Tvingas säga upp upphovsrättsliga rättigheter

Den 22 november 2017 uppmanades jag att skriva under ett "Användaravtal InIT", punkt 1.1.4 lyder som följer: "Material som skapats i InIT ägs av Kriminalvården, dock kan materialet lämnas ut till dig efter granskning av innehållet." (se bilaga 5).

I InIT sköter alla intagna sina studier, gör uppgifter med mera. Undertecknad studerar på universitet där jag bland annat skriver avhandlingar och större uppsatser. Enligt aktuellt avtal så äger jag alltså inte rättigheterna till dessa uppsatser eftersom de är skrivna i InIT. I sammanhanget bör det beaktas att de uppsatser jag skriver ibland publiceras, jag diskuterar till exempel i skrivande stund med ett förslag om att ge ut flera av mina högre akademiska uppsatser i en samlingsbok. Enligt det nu ifrågasatta avtalet så måste jag be Kriminalvården om lov eftersom de äger innehållet. Detta torde tveklöst stå i strid med den upphovsrättsliga regleringen. När jag uppmanades att skriva på avtalet påtalade jag problemet, men upplystes då om att i det fall jag inte skrev på så skulle jag inte längre få tillgång till dator och skulle därför inte kunna fortsätta studera. Under hot om att tvingas avbryta mina studier så tvingades jag alltså skriva på ett avtal där jag fransäger mig rättigheterna för material som jag har skapat.

Vänliga hälsningar,

Ricard A R Nilsson

Asptuna 1

145 65 Norsborg

Bilagor:

1. "Information" daterat 2017-11-16, 1 sida
2. Hemställan om att få e-posta, 2017-10-29, 2 sidor
3. "Information angående elektronisk kommunikation", 2017-11-16, 1 sida
4. Hemställan avbojning, 2017-10-11, 2 sidor
5. Användaravtal InIT, 2 sidor (dubbelsidig kopia)